
656 000 tapte årsverk i 2014

© NAV Juni 2015

EIER
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Postboks 5, St. Olavs plass
0130 Oslo

BESTILLING OG ABONNEMENT

Vår e-post adresse er: arbeid.og.velferd@nav.no

Våre analyser er tilgjengelig på www.nav.no under fanen *NAV og samfunn*.
NAV-notatene finnes under lenken *Analyser* og lenken *NAV-notater*

ISBN 978-82-551-2392-7

656 000 TAPTE ÅRSVERK I 2014

Av Jorunn Furuberg og Ola Thune

Samandrag

I 2014 gjekk 656 000 årsverk tapt på grunn av dårleg helse eller mangel på ordinært arbeid. Dei tapte årsverka svarer til 18,8 prosent av folkemengda i alderen 16 – 67 år. Dette kjem fram ved å estimera kor lenge og kor mykje, alle i alderen 16 – 67 år var utan ordinært arbeid på grunn av helseproblem eller arbeidsløyse. Medan talet på tapte årsverk er uendra frå 2013 til 2014, har folkemengda i alderen 16 – 67 år auka med 32 200 personar. Om folkemengda ikkje hadde endra seg frå 2013 til 2014, ville det vore ein nedgang i talet på tapte årsverk med 5 400 årsverk.

I overkant av 1,5 millionar personar står bak dei 656 000 tapte årsverka. Bak kvart tapte årsverk står det i gjennomsnitt 2,3 personar. Dette viser at det er gjennomstrøyming i dei ulike ordningane. Gjennomstrøyminga er høgast innan sjukefråvær med 7,9 personar bak kvart tapte årsverk, og lågast innan uførepensjon¹ med 1,2 personar.

.....
¹ Ordninga uførepensjon er frå og med januar 2015 endra til uføretrygd.
.....

Innleiing

I den offentlege debatten har det kome fram fleire ulike tal over kor mange som er utanfor arbeidslivet. Nokre av desse tala overdriv utanforskapet ved å leggja saman talet på personar som er mottakarar av ulike stønader frå NAV, utan å ta omsyn til at mange berre er borte i kort tid, og mange har graderte ytingar. Det er også vanleg ikkje å ta omsyn til at ein del personar er arbeidslause utan å ha rett til stønader frå NAV, noko som underestimerer talet.

I staden for å sjå på kor mange personar som er utanfor arbeidslivet, har NAV dei siste åra laga estimat over kor mange årsverk som går tapt på grunn av dårleg helse og arbeidsløyse. Vi har teke utgangspunkt i kor mange personar som kvart år er borte frå det ordinære arbeidslivet på grunn av dårleg helse eller arbeidsløyse, og kor lenge kvar person er borte. I utrekninga er det også teke omsyn til at ein del personar er delvis utanfor arbeidslivet. For meir informasjon om data og definisjonar, sjå vedlegg lengst bak i notatet.

Stabilt tal på tapte årsverk trass i aukande folkemengde

Figur 1 viser utviklinga i tapte årsverk i absolutte tal og i prosent av folkemengda. I 2014 gjekk til saman 656 000 årsverk tapt på grunn av dårleg helse eller arbeidsløyse blant personar i alderen 16 – 67 år.

Dette talet er uendra frå 2013. Medan talet på tapte årsverk var stabilt, auka folkemengda. Frå 2013 til 2014 vaks folkemengda i alderen 16 – 67 år med 32 200 personar, eller 0,9 prosent. I prosent av folkemengda utgjør tapte årsverk 18,8 i 2014. Dette er 0,2 prosentpoeng lågare enn i 2013.

Veksten i folkemengda har vore sterkare enn veksten i tapte årsverk dei siste åra (figur 1). Frå 2005 har det vore ein auke i talet på tapte årsverk med i underkant av 40 000, men rekna i prosent av folkemengda har det vore ein nedgang frå 20,0 prosent i 2005 til 18,8 i 2014.

Dei fleste tapte årsverka finn vi i kategorien uførepensjon. I 2014 gjekk 286 000 årsverk tapt i denne kategorien, dette er ein auke på 1 700, eller 0,6 prosent, samanlikna med 2013. Frå 2005 har tapte årsverk i kategorien uførepensjon auka med 7 100 årsverk, eller 2,6 prosent.

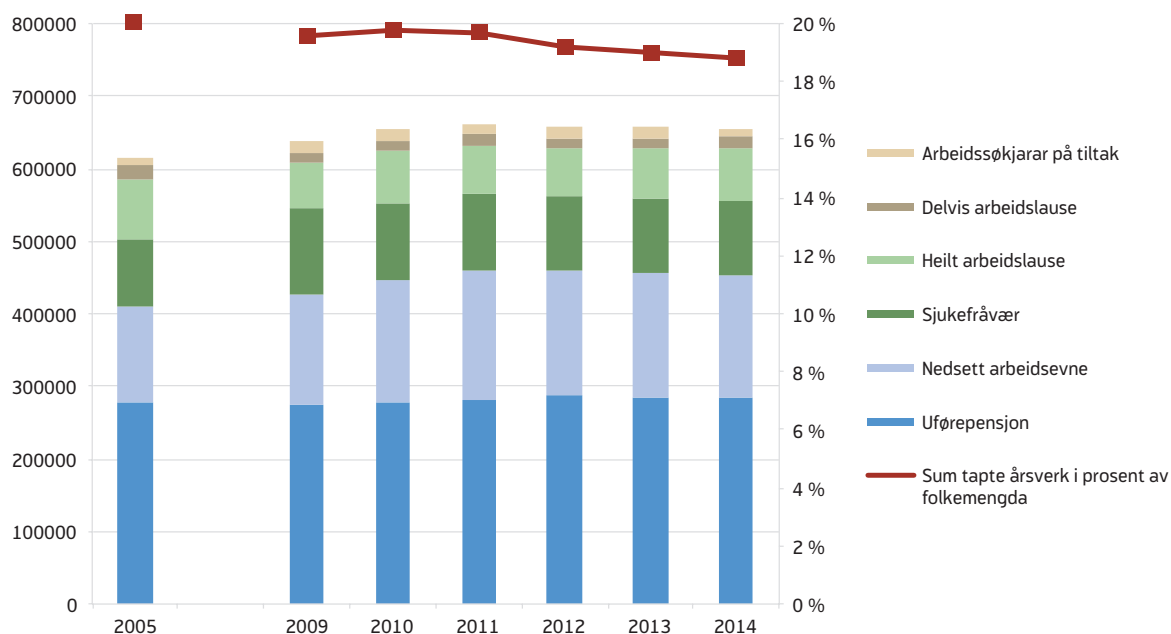
I 2014 gjekk 165 600 årsverk tapt i gruppa som er registrert hos NAV med nedsett arbeidsevne. Dette er ein nedgang på 4 900 årsverk, eller 2,9 prosent, samanlikna med året før. Frå 2005 til 2014 har det vore ein auke i tapte årsverk i gruppa som svarer til personar registrert hos NAV med nedsett arbeidsevne² på 32 900 personar, eller 25 prosent. Det var flest tapte årsverk i gruppa nedsett arbeidsevne i 2011, i åra etter har det vore ein nedgang.

104 500 årsverk gjekk tapt på grunn av sjukefråvær. Dette er 700 fleire årsverk enn i 2013, ein auke på 0,7 prosent. Samanlikna med 2005 har det vore ein auke i talet på tapte årsverk i kategorien sjukefråvær med 12 100, eller 13 prosent. I same periode har talet på sysselsette auka med 15 prosent, i følgje Statistisk Sentralbyrå si arbeidskraftsundersøking.

I 2014 var arbeidsløysa høgare enn i 2013, samstundes som det var færre arbeidssøklarar som tok del i tiltak. Blant heilt arbeidslause gjekk det tapt 73 600 årsverk i 2014, ein auke på 8 prosent frå 2013. Også i gruppa delvis arbeidslause auka talet på tapte årsverk med vel 4 prosent. Blant arbeidssøklarar på tiltak gjekk 12 400 årsverk tapt i fjor, ein nedgang på 3 600 årsverk, eller 23 prosent, frå 2013.

² Når vi samanliknar utviklinga i talet på tapte årsverk i kategorien som no har namnet «nedsett arbeidsevne» med tilsvarande grupper frå før 2010, ser vi på summen av personar med tidsavgrensa uførestønad, rehabiliteringspengar og personar registrert som yrkesvalhemma/nedsett arbeidsevne hos NAV. Dette er ordningar som frå mars 2010 alle vart erstatta av kategorien nedsett arbeidsevne. Meir om dette i avsnittet «Data og definisjonar» lengst bak i dette notatet

Figur 1. Tapte årsverk på grunn av dårlig helse eller mangel på ordinært arbeid for personar i alderen 16 – 67 år, årsgjennomsnitt. Talet på tapte årsverk etter kategori (venstre akse) og sum tapte årseverk i prosent av folkemengda (høgre akse)

Kjelder: NAV

Færre tapte årsverk i dei fleste aldersgrupper

Frå 2005 til 2014 har folkemengda i alderen 16 – 67 år auka med 13 prosent, medan talet på tapte årsverk samla har auka med 6 prosent. Det har særleg vore ein auke i talet på personar i dei eldste aldersklassane. Ved å aldersjustera dei tapte årsverka i 2014 mot 2005, jamfør formel i vedlegg om data og definisjonar, finn vi eit uttrykk for kor mange årsverk som ville ha gått tapt i 2014 dersom folkemengda ikkje hadde endra seg frå 2005 til 2014. Dei aldersjusterte tala for tapte årsverk viser ein nedgang i talet på tapte årsverk på 40 100 frå 2005 til 2014.

I 2014 gjekk det tapt 300 færre årsverk enn i 2013, samstundes som folkemengda i alderen 16 – 67 år auka med om lag 32 200. Aldersjusterte tal viser at dersom ikkje folkemengda hadde endra seg frå 2013

til 2014, ville nedgangen i tapte årsverk vore på om lag 5 400 årsverk.

Sjølv om veksten i folkemengda gjer at det relativt stabile talet på tapte årsverk dei siste åra utgjer ein minkande prosentdel av folkemengda i alderen 16 – 67 år, så kan utviklinga vera ulik innan ulike aldersgrupper. Figur 2 viser tapte årsverk i prosent av folkemengda for eitt-årige aldersklassar. I dei fleste aldersklassar utgjer tapte årsverk ein lågare prosentdel av folkemengda i 2014 enn i 2005. Nedgangen er størst blant dei eldste. Noko av nedgangen blant dei eldste kan skuldast at det frå og med 2011 vart mogeleg for mange å ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Dette kan likevel ikkje forklara nedgangen blant personar under 62 år.

Mange personar står bak dei tapte årsverka

Det er ikkje slik at dei tapte årsverka viser at det er ei fast gruppe med personar som står permanent utafør arbeidslivet, tvert i mot er det mange personar med i grunnlagstala for dei tapte årsverka. I overkant av 1,5 millionar unike personar bidrog til dei vel 656 000 tapte årsvera i 2014, jamfør tabell 1. Bak kvart tapte årsverk står det i gjennomsnitt 2,3 personar. Dette viser at det er gjennomstrøyming i personane som står bak dei tapte årsverka. Det er store forskjellar mellom dei ulike ordningane når det gjeld kor mange personar som står bak kvart tapte årsverk. Uførepensjon er ordninga med minst gjennomstrøyming. Bak kvart tapte årsverk i kategorien uførepensjon står det 1,2 personar. Uførepensjon er ei ordning for personar med varig nedsett arbeidsevne, og dei fleste med uførepensjon er i denne ordninga til dei fyller 67 år. Sjukefråvær er kategorien med høgast gjennomstrøyming. Dei fleste som vert sjukmelde er tilbake i arbeid etter ein kort periode. Bak kvart tapte årsverk på grunn av sjukefråvær sto det 7,9 personar i 2014. For meir om kor-

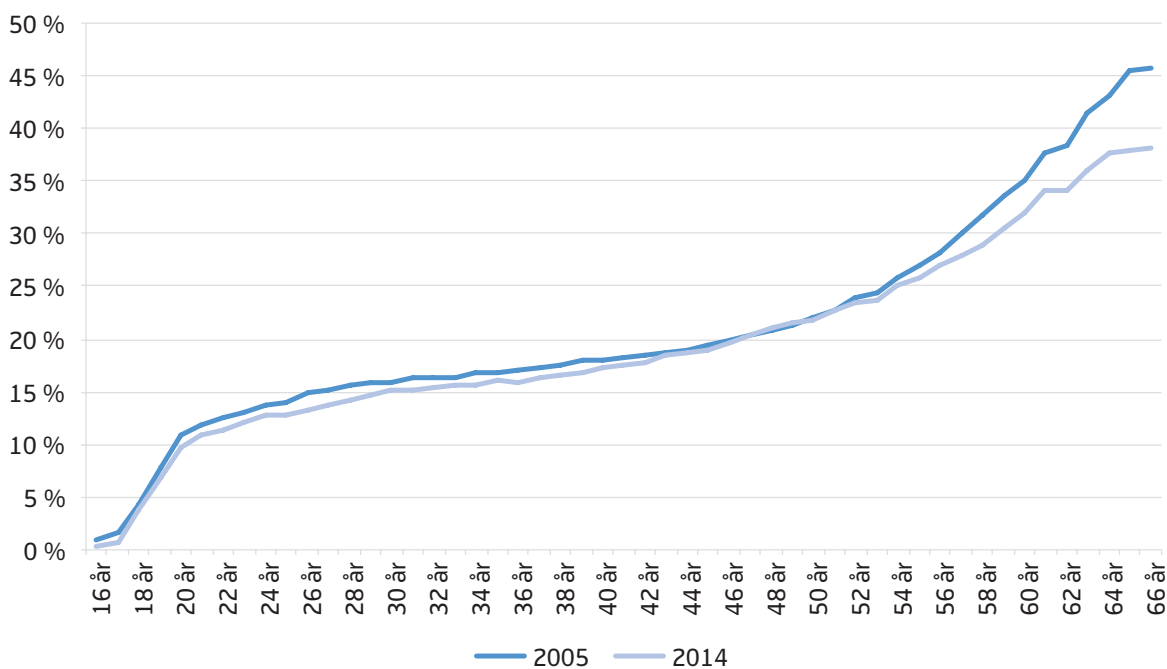
leis dei tapte årsverka ser ut for ulike aldersgrupper, sjå figurane 5,6,7 og 8 ivedlegg. For skilnader mellom kvinner og menn, sjå figurane 3 og 4.

Tabell 1. Talet på personar som er med i grunnlagstala for tapte årsverk i 2014, etter stønadsområde/status på arbeidsmarknaden.

	Talet på personar bak dei tapte årsverka	Talet på personar per tapte årsverk
Uførepensjon	336027	1,2
Nedsett arbeidsevne	271286	1,6
Sjukefråvær	824684	7,9
Heilt arbeidslause	231184	3,1
Delvis arbeidslause	103968	7,5
Arbeidssøklarar på tiltak	48888	3,9
Sum unike personar i alt	1501794	2,3

Kjelde: NAV

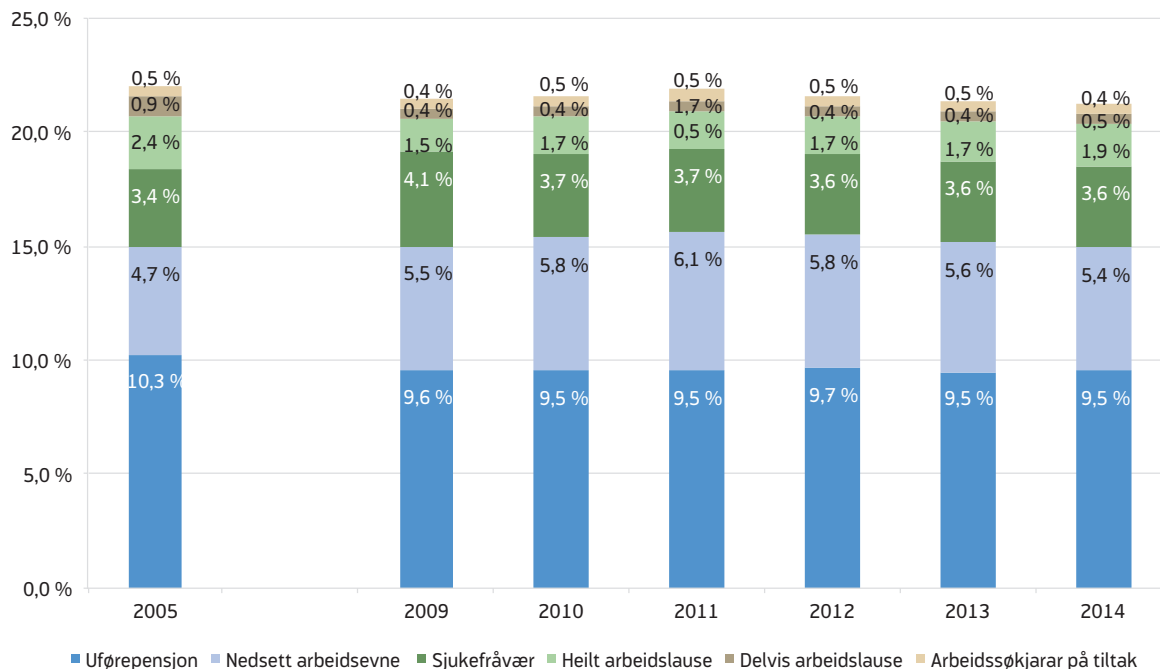
Figur 2. Tapte årsverk i 2005 og i 2014 i prosent av folkemengda, fordelt på eitt-årige aldersklassar. Personar i alderen 16 – 66 år

Kjelde: NAV

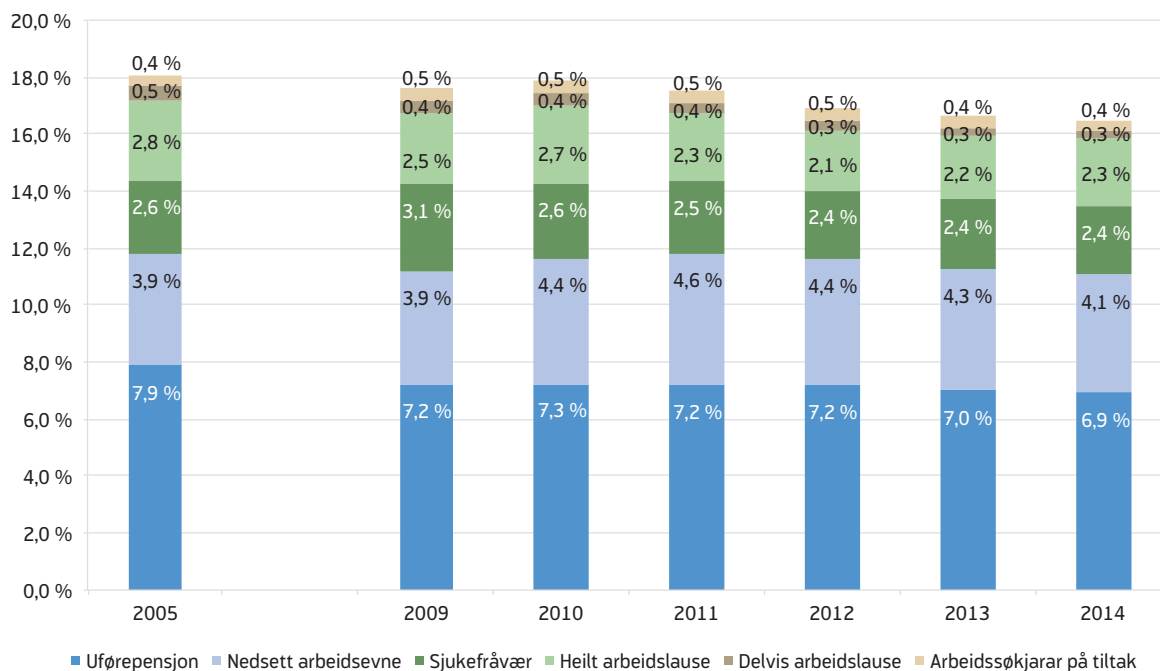
Figurvedlegg

Figur 3. Tapte årsverk på grunn av dårleg helse eller mangel på ordinært arbeid. Kvinner 16 – 67 år. Prosent av folkemengda

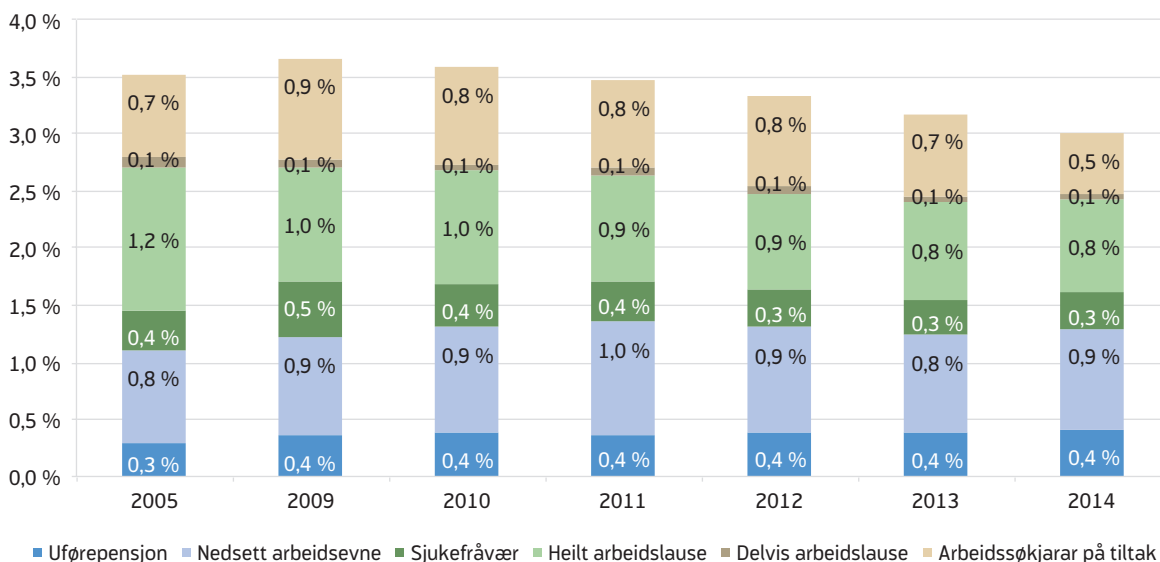
Kjelde: NAV

Figur 4. Tapte årsverk på grunn av dårleg helse eller mangel på ordinært arbeid. Menn 16 – 67 år. Prosent av folkemengda

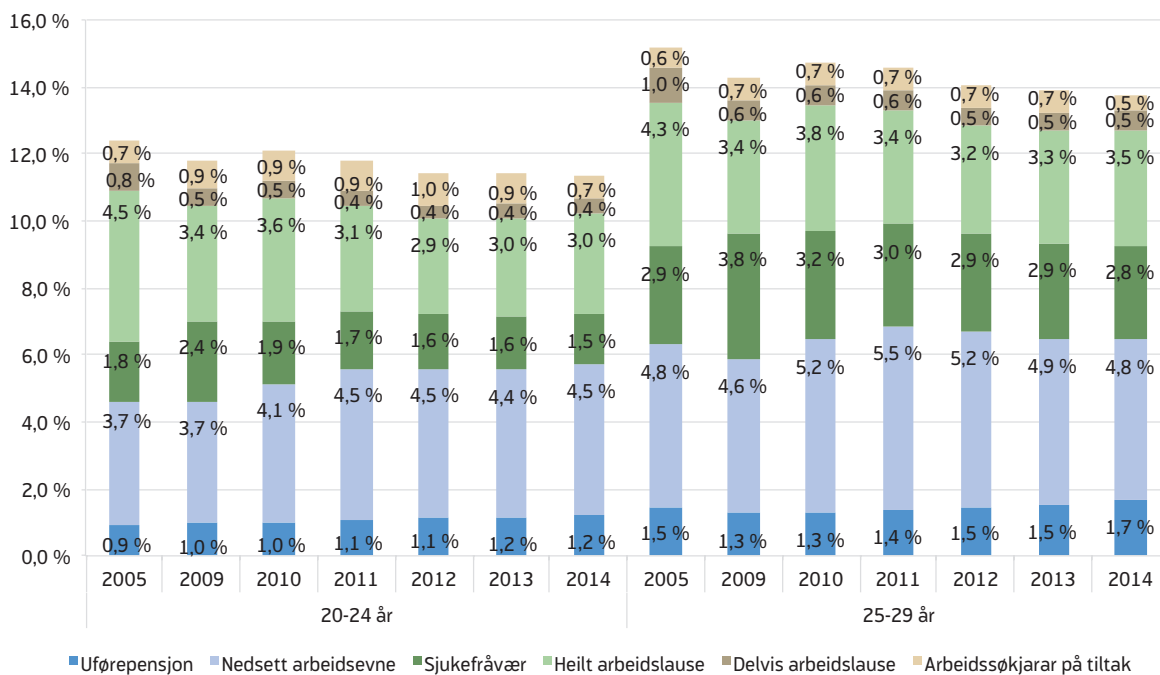
Kjelde: NAV

Figur 5. Tapte årsverk på grunn av dårlig helse eller mangel på ordinært arbeid. Aldersgruppa 16 – 19 år. Prosent av folke­mengda

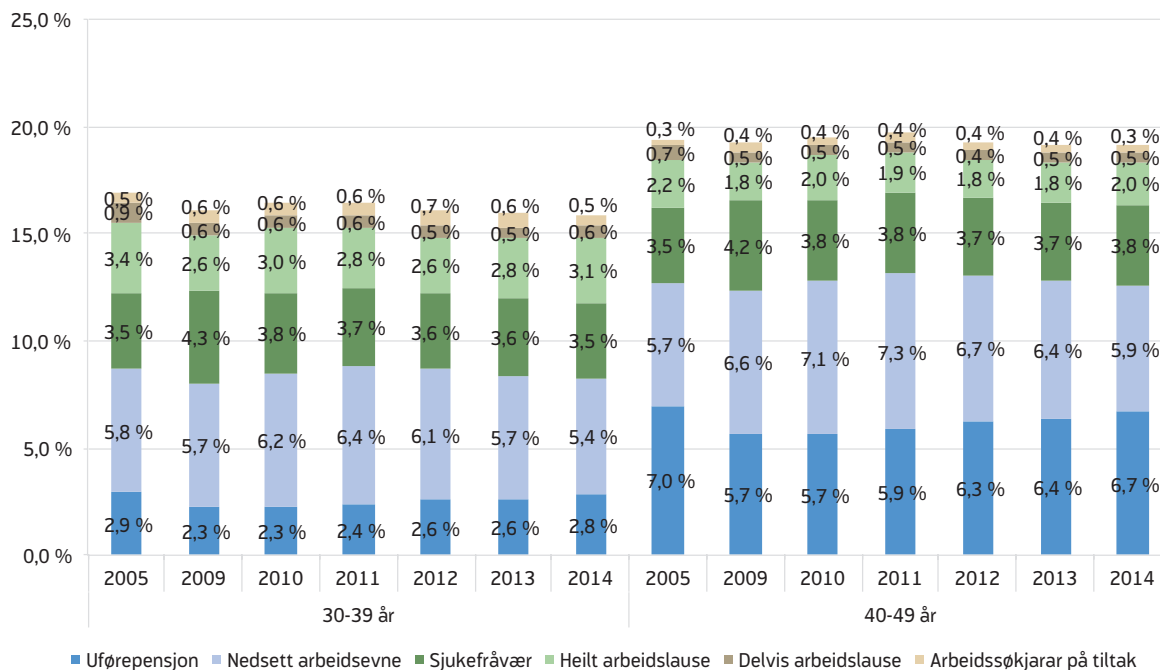
Kjelde: NAV

Figur 6. Tapte årsverk på grunn av dårlig helse eller mangel på ordinært arbeid. Alders­grup­pene 20 – 24 år og 25 – 29 år. Prosent av folke­mengda

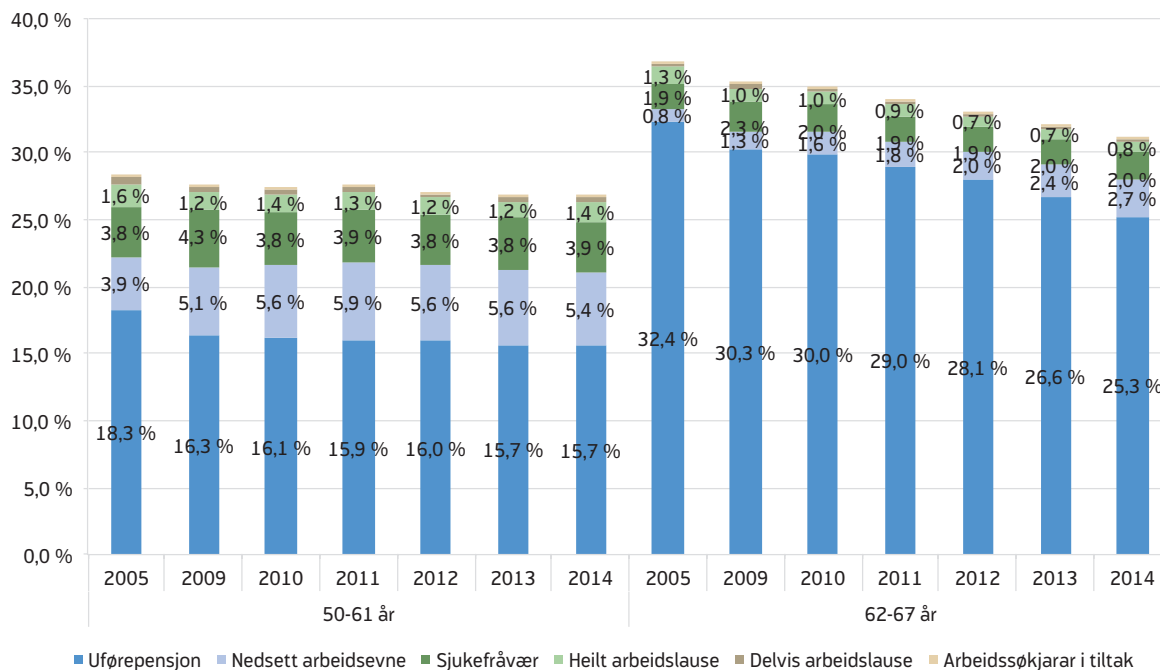
Kjelde: NAV

Figur 7. Tapte årsverk på grunn av dårlig helse eller mangel på ordinært arbeid. Aldersgruppene 30-39 år og 40-49 år. Prosent av folkemengda

Kjelde: NAV

Figur 8. Tapte årsverk på grunn av dårlig helse eller mangel på ordinært arbeid. Aldersgruppene 50-61 år og 62-67 år. Prosent av folkemengda

Kjelde: NAV

Data og definisjonar

Dei seinaste åra har NAV kvart år estimert talet på tapte årsverk som følgje av dårleg helse eller mangel på ordinært arbeid. Tala i denne artikkelen baserer seg på individdata over alle personar som i løpet av åra 2005 og 2009–2014 hadde ein eller fleire av følgjande stønader/arbeidsmarknadsstatusar:

- varig uførepensjon
- tidsavgrensa uførestønad (t.o.m. februar 2010)
- rehabiliteringspengar (t.o.m. februar 2010)
- yrkesvalhemma /nedsett arbeidsevne (med og utan attføringspengar, t.o.m. februar 2010)
- nedsett arbeidsevne (f.o.m. mars 2010, med og utan arbeidsavklaringspengar)
- legemeldt sjukefråvær
- heilt arbeidslaus (med og utan dagpengar)
- delvis arbeidslaus (med og utan dagpengar)
- arbeidssøkjjarar på tiltak.

For uførepensjon, tidsavgrensa uførestønad og rehabiliteringspengar er det nytta individdata for behaldninga ved utgangen av kvart kvartal. For sjukefråvær er det nytta data over alle sjukefråvær i kvart kvartal. For personar med nedsett arbeidsevne, heilt arbeidslause, delvis arbeidslause og arbeidssøkjjarar på tiltak er det nytta individdata for behaldninga ved utgangen av kvar måned.

I mars 2010 blei det innført ein ny stønad, arbeidsavklaringspengar. Alle som ved utgangen av februar 2010 var mottakarar av tidsavgrensa uførestønad, rehabiliteringspengar eller attføringspengar, gjekk frå mars 2010 over til å vera mottakarar av arbeidsavklaringspengar. Samstundes blei gruppa som er definert som «personar med nedsett arbeidsevne» utvida til også å inkludera alle mottakarar av arbeidsavklaringspengar. I våre data har vi difor slått saman tapte årsverk for personar som var mottakarar av tidsavgrensa uførestønad og rehabiliteringspengar i dei to første månadene i 2010 med alle i gruppa med nedsett arbeidsevne. Når vi i artikkelen samanliknar tal over personar med nedsett arbeidsevne frå og med 2010 med tal for tidlegare år, samanliknar vi med summen av tapte årsverk innan tidsavgrensa uførestønad, rehabiliteringspengar og yrkesvalhemma/personar med nedsett arbeidsevne.

Ved å kopla saman datamaterialet på individnivå er det justert for at fleire av desse personane får meir enn ein stønad på eit og same tidspunkt. Det er til dømes ikkje uvanleg at ein person får arbeidsavklaringspengar (til dømes 50 prosent) og uførepensjon (til dømes 50 prosent) samstundes. Ved å kopla individopplysningar om arbeidsavklaringspengar med uføreregisteret, vil denne personen berre telja som eit tapt årsverk, og ikkje som to personar tapt, som ville vore tilfelle dersom ein ikkje kopla registra. Ein person kan vera registrert i fleire register samstundes. Til dømes kan ein heilt arbeidslaus vera sjukmeldt, og ein person som er 100 prosent ufør kan samstundes vera i eit tiltak for personar med nedsett arbeidsevne. I tilfelle der summen av alle registreringane overstig eit årsverk per person, har vi prioritert kva for ordning årsverket skal telja med i slik:

Uførepensjon er prioritert over nedsett arbeidsevne, deretter følgjer sjukefråvær, heilt arbeidslaus, delvis arbeidslaus og til slutt arbeidssøkjjarar på tiltak.

Det er heller ikkje uvanleg for ein stønadsmottakar å ha ein gradert stønad, og mange arbeider noko ved sidan av ein gradert stønad. Når vi estimerer dei tapte årsverka, tek vi utgangspunkt i kor stor del av ei full trygdeyting dei einskilde har, det vil seia at vi må redusera for arbeid for dei som har graderte ytingar. For personar som arbeider ved sida av 100 prosent trygdeyting, har vi ikkje redusert for arbeid. Kor stor del av eit årsverk ein stønadsmottakar bidrar med, er estimert på grunnlag av den såkalla graderingsdelen i sakshandsamingssystemet for uføreytingar og rehabiliteringspengar. Mottakarar av dagpengar, arbeidsavklaringspengar og tidlegare også mottakarar av attføringspengar, sender kvar 14. dag inn eit meldekort til NAV der dei opplyser om kor mykje dei eventuelt har arbeidd i løpet av dei siste to vekene. Opplysningane frå meldekorta er brukte til å estimera kor stor prosentdel av eit årsverk delvis arbeidslause, mottakarar av attføringspengar og mottakarar av arbeidsavklaringspengar bidrar med. Delvis arbeidslause utan dagpengar fører ikkje opp arbeidet på meldekortet, slik at det for denne gruppa er lagt til grunn at dei bidrar med like stor prosentdel av eit årsverk som gjennomsnittet for delvis arbeidslause med dagpengar.

Det er vidare lagt til grunn at alle arbeidssøkjjarar på tiltak, eller personar med nedsett arbeidsevne på tiltak, er i tiltak på heiltid om dei ikkje samstundes er mottakarar av stønader frå NAV.

Tapte årsverk til sjukefråvær er estimert med bakgrunn i individdata i sjukefråværsstatistikken. Denne statistikken omfattar legemeldt sjukefråvær for alle arbeidstakarar busett i Noreg med arbeidsforhold registrert i Aa-registeret.

Talet på tapte årsverk kjem fram ved å summera saman på individnivå kor lenge og kor mykje (gradering) i løpet av året kvar person anten var heilt eller delvis var mottakarar av ein eller fleire av stønadene nemnd innleiingsvis, eller som heilt eller delvis var i ein av dei nemnde arbeidssøkjjarstatusane.

Talet på tapte årsverk gir dermed uttrykk for talet på årsverk som går tapt i produksjonen av varer og tenester, som følgje av arbeidsløyse eller helseproblem blant personar i alderen 16–67 år.

Dei aldersjusterte tala over tapte årsverk (a_{2014}) er laga ved å rekna ut raten for tapte årsverk for eittårige aldersgrupper i gjennomsnitt for 2014,

$$\left(\sum_{i=16}^{67} \frac{T\hat{A}_{2014}^i}{Bef_{2014}^i} \right).$$

Desse ratane er multipliserte med talet på personar i dei same aldersgruppene i gjennomsnitt for 2005. Dette gir:

$$\left(a_{2014} = \sum_{i=16}^{67} \frac{T\hat{A}_{2014}^i}{Bef_{2014}^i} \cdot Bef_{2005}^i \right).$$

UTGIVER
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Postboks 5
St. Olavs plass
0130 Oslo

ISBN 978-82-551-2392-7

